

NOOT VAN DE AUTEUR

Als dit boek ergens toe dient, dan is het om te wijzen op de noodzaak van de paradox. Ik zeg niets nieuws, 'paradox' betekent ingaan tegen de heersende mening, tegen de logica; tegenpraak omarmen. Iedere denker, iedere criticus, iedere kunstenaar fundeerde (vroeger) zijn retoriek en poëtica op ongehoorzaamheid. Dat wil zeggen, op de weigering op één enkele manier te denken. Denken houdt in twee tegengestelde zaken tegelijk onder spanning houden. Maar om mij onduidelijke redenen is de laatste tijd de behoefte om ongehoorzaam te zijn afgenomen; weinigen lijken zich druk te maken over de intimidatiecultuur in de kunst. Die lijkt zelfs in de smaak te vallen, zolang het niet al te bloederig wordt.

'Nooit zijn we vrijer geweest dan onder de Duitse bezetting, zei Sartre in '44. Uiteraard spraken de slechte verstanders er schande van. Onder de bezetting, onder de communistische dictaturen, behield het individu zijn innerlijke vrijheid, omdat de vijand van buiten kwam. Nu zit hij in ons,' schreef ik onlangs in een tweet.

En in een andere tweet: ‘Een Chileense literatuurdocent aan de Universiteit van Oklahoma vertelde me dat hij zich onder de dictatuur van Pinochet minder in de gaten gehouden voelde dan nu. Van een Franse filosofiedocent aan de Sorbonne hoorde ik dat hij eerder met pensioen gaat omdat hij nu meer op zijn vingers wordt gekeken dan in de afgelopen dertig jaar.’

Prompt kreeg ik het verwijt (tot lynchen of cancelen kwam het gelukkig niet) een aanhanger van Pinochet te zijn, harts-tochtelijk verliefd te zijn op Pinochet en alle andere dictatoren uit Latijns-Amerika en de rest van de wereld. De logica dat je iets niet mag zeggen omdat het de vijand in de kaart speelt, dat je iets niet mag zeggen omdat het neerkomt op zeggen dat we beter af waren onder de dictatuur, begrenst de mogelijkheden om na te denken over de huidige tijd. Nadenken over de tijd waarin we leven (of over om het even wat) betekent die onder verdenking en ter discussie te stellen. Zijn minderheden vandaag de dag zichtbaarder? Ja. Worden ze geïnstrumentaliseerd? Ja. Is het goed dat er wordt nagedacht over de mens in al zijn verscheidenheid? Ja. Is het goed voor de kunst dat het werk van een kunstenaar moet voldoen aan niet-artistieke criteria? Nee.

Literatuur bedrijven is het tegenovergestelde van het uitvoeren van een daad, het is een handeling die de daad zelf vervangt, ervoor in de plaats komt. Daarom hadden we ook afgesproken dat het niet de bedoeling is dat een romanschrijver die kannibalisme of een kidnapping beschrijft in de boeien wordt geslagen en achter slot en grendel wordt gezet.

Imre Kertész, vertaler van Nietzsche (hetgeen te merken is aan zijn voorliefde voor de paradox), zei het al: schrijven is een schot in het hart, iets wat lijkt op een dodelijke ziekte. En juist daarom is schrijven de enige mogelijke redding.

HET GEÏNDOC- TRINEERDE SCHRIJVEN

Schrijven zonder iemand te beledigen is een oxymoron. Montaigne is Pascals beste tegenstander. Aron die van Sartre. Schrijven is een ondergrondse polemiek. In 1918 schreven de Duitsers wraakboeken. De Fransen schreven vredesboeken. Het is niet moeilijk om te bedenken welke beter waren. Politieke correctheid is het gangreen van de kunst in deze eeuw. Een Franse cartoonist heeft ooit gezegd: 'Wat goed is voor de karikatuur, is dat niet per se voor de democratie.' Laat iedereen kiezen welke meester hij wil dienen.

In de huidige tijd wordt er slecht gelezen, omdat er wordt gelezen op grond van identiteit. Voorstanders van Wagner zien Wagner als God. Tegenstanders van Wagner beschouwen hem als een nazi. Het probleem is dat Wagner noch alleen God, noch alleen een nazi is, hij is allebei tegelijk.

**Als je de ambiguïteit
uit de kunstenaar
haalt, blijft er niets
van hem over.**

In de literatuur is sprake van een gedwongen bekering: een inquisitie. De kinderliteratuur wordt herschreven en de geschiedenis wordt herschreven, het is revanchisme dat minderheden instrumentaliseert. Marguerite Duras wordt bestempeld als onderdrukte vrouw terwijl ze dat niet was, alleen omdat ze zei dat ze geen feministe was en niet geloofde in etiketten, zoals Yourcenar. En toch was Duras een cruciale figuur in haar tijd. George Sand wordt ineens bij de meisjesnaam genoemd die ze bij haar geboorte kreeg, Amantine-Aurore-Lucile Dupin, maar George Sand besloot dat ze, zoals Flaubert het noemde, van de derde sekse was, geen man en ook niet alleen vrouw. Het is ingaan tegen de wil van de auteur. Er worden vertalers met Afrikaanse roots gezocht om schrijvers met Afrikaanse roots te vertalen, non-binairen om non-binairen te vertalen. Het op die manier reduceren van de mens tot zijn biologische of geslachtskenmerken, seksuele of genderidentiteit of huidskleur is eigen aan het fascisme. Dergelijke classificaties heeft men in de twintigste eeuw vol afgrijzen afgezworen en nu beginnen we er, met dank aan collaborateurs, opnieuw mee in de kunst. **Alle geweld uit de taal halen is onmogelijk.**